

Financiële gevolgen van de coronacrisis voor het lokale sportbeleid

De (verwachte) ontwikkeling van de sportuitgaven in 2020, 2021 en 2022 volgens de lokale sportambtenaar

Daniëlle Ruikes

Peter van Eldert

Remco Hoekman

Financiële gevolgen van de coronacrisis voor het lokale sportbeleid

De (verwachte) ontwikkeling van de sportuitgaven in 2020, 2021 en 2022 volgens de lokale sportambtenaar

Met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en ZonMw

Daniëlle Ruikes
Peter van Eldert
Remco Hoekman

© Mulier Instituut
Utrecht, maart 2022

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Werkwijze	5
1.3	Leeswijzer	5
2.	Ontwikkelingen sportuitgaven 2020 en 2021	6
2.1	Ontwikkeling uitgaven 2020	6
2.2	Ontwikkeling uitgaven 2021	11
2.3	Geplande beleidstrajecten	14
3.	Verwachte ontwikkeling sportuitgaven 2022	16
4.	Beschouwing	18
	Literatuurlijst	20

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De coronacrisis heeft een flinke impact gehad op de sportsector. Tijdens de verschillende lockdowns moesten sportverenigingen, sportaccommodaties en ondernemende sportaanbieders de deuren gesloten houden en werden mensen gevraagd zoveel mogelijk thuis te blijven. Hierdoor heeft de sportsector vanaf maart 2020 verschillende keren stilgelegen, met de nodige financiële gevolgen voor de sport. Naar schatting liep de breedtesport in 2020 ruim 1,8 miljard euro aan omzet mis (Pulles, Van Eldert & Van der Poel, 2021). Deze omzetsderving werd deels gecompenseerd door kostenbesparingen (782 miljoen euro) en steunmaatregelen (619 miljoen euro), maar onderaan de streep bedroeg de geschatte nettoschade voor de breedtesport in 2020 zo'n 452 miljoen euro.

Ook gemeenten ondervonden de nodige gevolgen van de coronacrisis. Zo lag de uitvoering van verschillende financiële steunmaatregelen vanuit het Rijk bij gemeenten. Daarnaast hebben gemeenten aanvullende financiële ondersteuning verleend aan sportorganisaties om deze door de coronacrisis heen te helpen (Heijnen & Hoekman, 2020; Pulles, Van Eldert, Nafzger & Van der Poel, 2021). Maar ook de eigen bedrijfsvoering van de gemeenten werd geraakt door de coronamaatregelen. Als exploitant van een groot aantal sportaccommodaties liepen gemeenten huurinkomsten en inkomsten uit entreegelden mis in de perioden waarin deze sportaccommodaties gesloten waren.

Vlak na de eerste lockdown (juni 2020) verwachtten gemeenten met name problemen op de beleidsthema's sportaccommodaties, evenementen/citymarketing en verenigingsondersteuning (Heijnen & Hoekman, 2020). Daarnaast was destijds de verwachting dat de coronacrisis voor structurele beleidswijzigingen binnen het sportbeleid zou zorgen. In december 2020 leek het erop dat gemeenten met zich het voortduren van de coronacrisis steeds bewuster werden van maatschappelijke problemen op de langere termijn, aangezien ze ook op thema's als sportstimulering en sport en gezondheid problemen zagen ontstaan (Pulles, Van Eldert, Nafzger & Van der Poel, 2021).

Ondanks de zorgen bij gemeenten bleken de realisatiecijfers over 2020 mee te vallen. Net als in de voorgaande jaren zijn de (netto-)uitgaven van gemeenten aan sport in 2020 gestegen (Van Eldert & Beekman, 2021). Daarmee lijken er op korte termijn geen grootschalige bezuinigingen te hebben plaatsgevonden in gemeenten. Wel is duidelijk te zien dat de inkomsten vanuit de sport zijn afgenomen in 2020. Met name de huurinkomsten liepen sterk terug en hetzelfde gold vermoedelijk voor de entreegelden bij gemeentelijke sportaccommodaties (Van Eldert & Beekman, 2021).

De vraag blijft echter in hoeverre de coronamaatregelen langetermijngevolgen met zich meebrengen. Waar de gemeentelijke sportuitgaven in 2020 grotendeels intact zijn gebleven, is het mogelijk dat de extra uitgaven om de sportorganisaties door de crisis heen te helpen invloed hebben gehad op de gemeentelijke sportuitgaven in 2021. Ook omdat de sportsector in 2021 opnieuw is geconfronteerd met perioden van lockdown. Daarnaast is nog onduidelijk wat er in 2022 met de gemeentelijke sportuitgaven gebeurt. Begin 2022 worden de coronamaatregelen stapsgewijs versoepeld en lijkt de pandemie over haar top heen te zijn. Dit betekent echter niet dat gemeenten de gevolgen van de coronacrisis niet meer zullen voelen. Zeker als de extra bestedingen in 2020 en 2021 vragen om toekomstige bezuinigingen.

Kortom, het is van belang om de langetermijngevolgen van de coronacrisis voor het gemeentelijke sportbeleid te blijven volgen. Daarvoor voeren we periodiek metingen uit via het gemeentepanel van Vereniging Sport en Gemeenten (VSG). De recentste peiling vond plaats van december 2021 tot en met januari 2022. Hierin lieten we de sportambtenaren van de gemeenten terugkijken op de ontwikkelingen in de sportuitgaven in 2020 en 2021, met vervolgvragen over de onderliggende beleidsthema's. Daarnaast

vroegen we ze vooruit te kijken naar de verwachtingen voor 2022. In deze rapportage doen we verslag van deze peiling.

1.2 Werkwijze

Het doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in de financiële gevolgen van de coronacrisis voor het lokale sportbeleid. In dit rapport is in het bijzonder aandacht voor de financiële gevolgen die gemeenten ondervinden op verschillende sportbeleidsthema's. We doen dit op basis van een online vragenlijst die via het gemeentepanel van VSG is uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten (352 gemeenten), gericht aan de verantwoordelijk ambtenaar voor sport. In totaal hebben 91 gemeenten in de periode van december 2021 tot en met januari 2022 de vragenlijst in zijn geheel ingevuld (respons van 26%). De vragenlijst is ingevuld door beleidsmedewerkers en beleidsadviseurs met sport in de portefeuille of door leidinggevenden van de afdeling waar sport onder valt. De verzamelde data zijn gewogen naar stedelijkheid.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 brengen we de ontwikkeling van de gemeentelijke uitgaven aan sport in 2020 en 2021 per beleidsthema sport in kaart. Vervolgens bespreken we in hoofdstuk 3 de verwachte ontwikkeling van de gemeentelijke sportuitgaven in 2022. Ten slotte geven we in hoofdstuk 4 een beschouwing op de resultaten.

2. Ontwikkelingen sportuitgaven 2020 en 2021

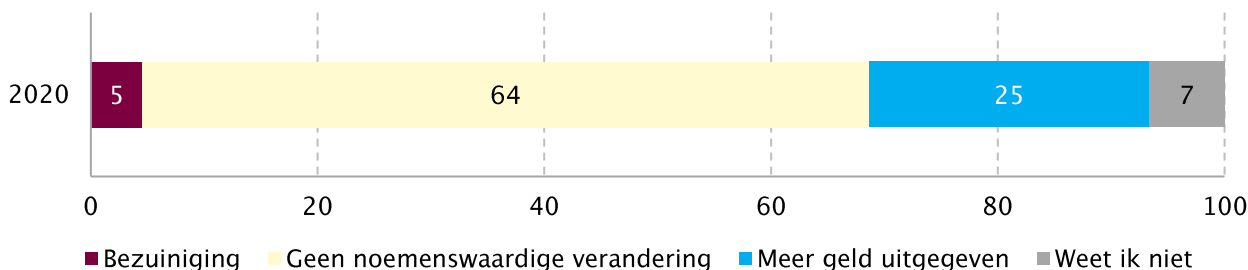
In dit hoofdstuk bespreken we de ontwikkeling in de gemeentelijke sportuitgaven in 2020 en 2021. Eerst gaan we in op de ontwikkeling van de sportuitgaven op totaalniveau. Aansluitend kijken we naar de ontwikkeling van de sportuitgaven per sportbeleidsthema en beschrijven we redenen voor en gevolgen van deze ontwikkeling. Tot slot bespreken we de geplande beleidstrajecten in de periode 2020 tot en met 2021 en in hoeverre deze ondanks de coronacrisis hebben plaatsgevonden. Aangezien de vragenlijst heeft uitgestaan in december 2021 en januari 2022, kan het zijn dat het jaar 2021 tijdens het invullen van de vragenlijst nog niet geheel was afgesloten. De resultaten kunnen daardoor voor een deel berusten op de verwachting die de gemeente op dat moment had voor de uitgaven in 2021 in plaats van de uiteindelijke daadwerkelijke uitgaven in dit jaar.

2.1 Ontwikkeling uitgaven 2020

Totale sportuitgaven gemeenten

Het merendeel van de gemeenten (64%; figuur 2.1) geeft aan dat de totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2020 niet noemenswaardig zijn veranderd. Een kwart van de gemeenten gaf juist meer uit aan sport in 2020, terwijl slechts 5 procent bezuinigde op sport. De gemeentelijke sportuitgaven zijn dus vaker gestegen dan gedaald. Ondanks dat deze cijfers puur betrekking hebben op de ontwikkeling en niet op de hoogte van de bedragen, geeft dit een indicatie dat de totale uitgaven aan sport van de gemeenten zijn toegenomen in 2020. Dit sluit aan bij de resultaten uit de Monitor sportuitgaven gemeenten 2020, waaruit naar voren kwam dat de gemeentelijke sportuitgaven in 2020 zijn gestegen (Van Eldert & Beekman, 2021).

Figuur 2.1 Ontwikkeling totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2020 (in procenten van alle gemeenten, n=91)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021–januari 2022.

Verder valt op dat de grootste gemeenten, met 75.000 inwoners of meer, in 2020 een stuk vaker meer geld hebben uitgegeven aan sport dan gemeenten met minder dan 25.000 inwoners of met 25.000 tot 75.000 inwoners (niet in figuur). Daarnaast geeft geen enkele gemeente met 75.000 inwoners of meer aan in 2020 te hebben bezuinigd op sport; in andere groepen gemeenten kwam dat wel een enkele keer voor.

Beleidsthema's

Ondanks maar een klein aandeel gemeenten heeft aangegeven in 2020 op totaalniveau op sport te hebben bezuinigd, kunnen op de verschillende beleidsthema's binnen het sportbeleid wel bezuinigingen hebben plaatsgevonden. Daarom hebben we beleidsambtenaren gevraagd naar de mate waarin is bezuinigd of juist meer geld is uitgegeven aan afzonderlijke beleidsthema's.

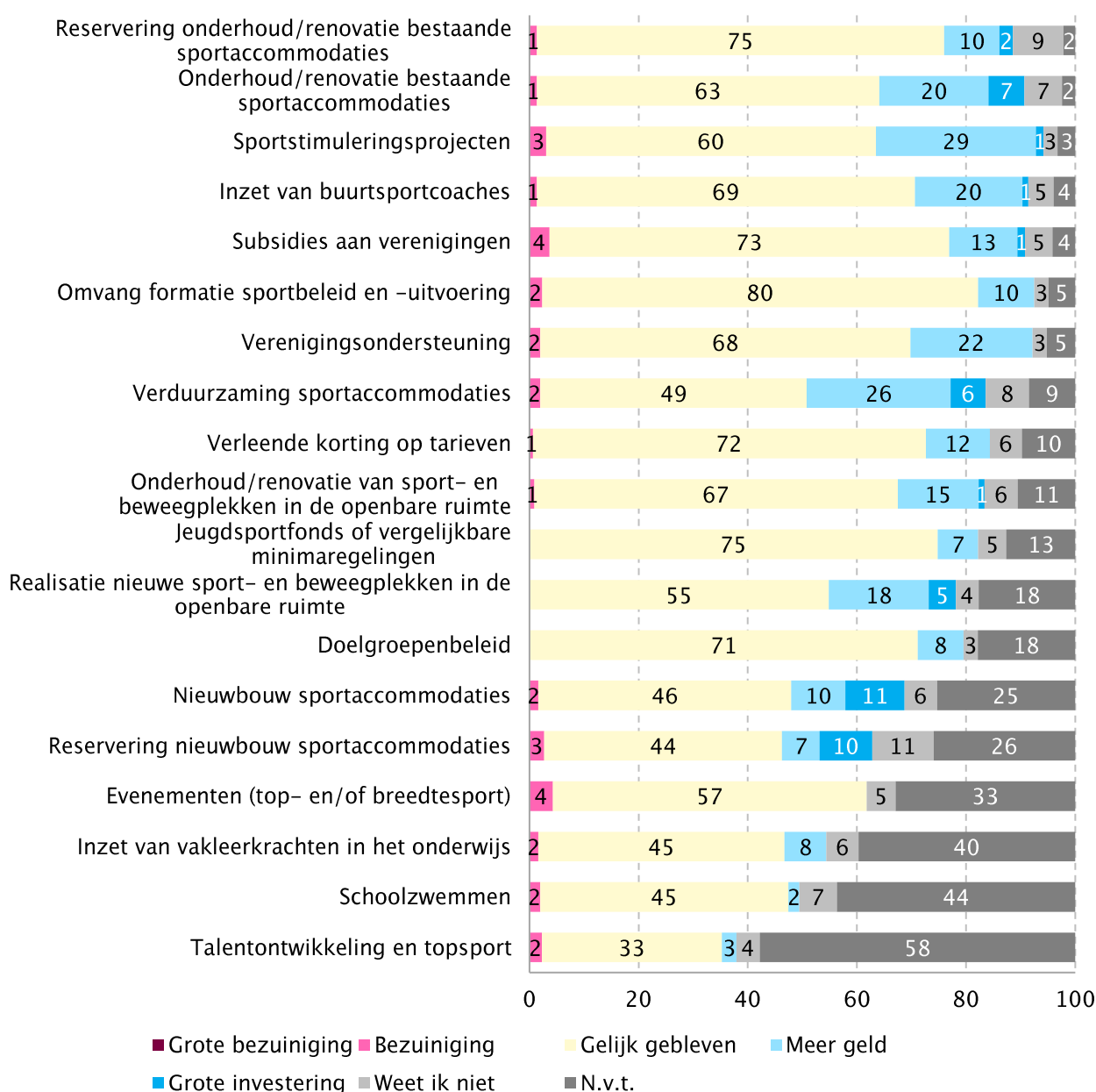
In figuur 2.2 laten we de ontwikkeling per beleidsthema zien. Hieruit komt naar voren dat ook per beleidsthema het aandeel gemeenten met een bezuiniging klein is. Het vaakst is bezuinigd op de thema's

‘subsidies aan verenigingen’ en ‘evenementen (top- en of breedtesport)’, maar ook daar slechts door 4 procent van de gemeenten. Voor het thema ‘subsidies aan verenigingen’ heeft overigens een groter aandeel gemeenten aangegeven juist meer te hebben uitgegeven. Op andere thema’s blijft het aandeel gemeenten dat heeft bezuinigd ook beperkt tot enkele procenten. Op de thema’s ‘doelgroepenbeleid’, ‘jeugdportfonds of vergelijkbare minimaregelingen’ en ‘realisatie van nieuwe sport- en beweegplekken in de openbare ruimte’ heeft zelfs geen enkele gemeente bezuinigd in 2020.

Bij het merendeel van de gemeenten lijken de uitgaven aan de verschillende beleidsthema’s voornamelijk gelijk te blijven (figuur 2.2). Wel hebben op een aantal beleidsthema’s de nodige gemeenten meer geld besteed of een grote investering gedaan. Met name op de beleidsthema’s ‘verduurzaming van sportaccommodaties’ (32%), ‘sportstimuleringsprojecten’ (30%) en ‘onderhoud/renovatie bestaande sportaccommodaties’ (27%). Het aandeel gemeenten dat specifiek een grote investering heeft gedaan was met name hoog voor de thema’s ‘nieuwbouw sportaccommodaties’ (11%) en ‘reservering nieuwbouw sportaccommodaties’ (10%).

Het enige thema waaraan geen enkele gemeente meer geld heeft besteed is ‘evenementen’. Dat was te verwachten, aangezien de sportevenementen door de coronamaatregelen grotendeels niet hebben kunnen plaatsvinden in 2020. Dit komt ook overeen met de verwachting van gemeenten vlak na de eerste lockdown (juni 2020) van problemen op het beleidsthema evenementen/citymarketing (Heijnen & Hoekman, 2020).

Figuur 2.2 Ontwikkeling totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2020 per beleidsthema (in procenten van alle gemeenten, n=91)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021-januari 2022.

Achtergrond budgetwijzigingen beleidsthema's

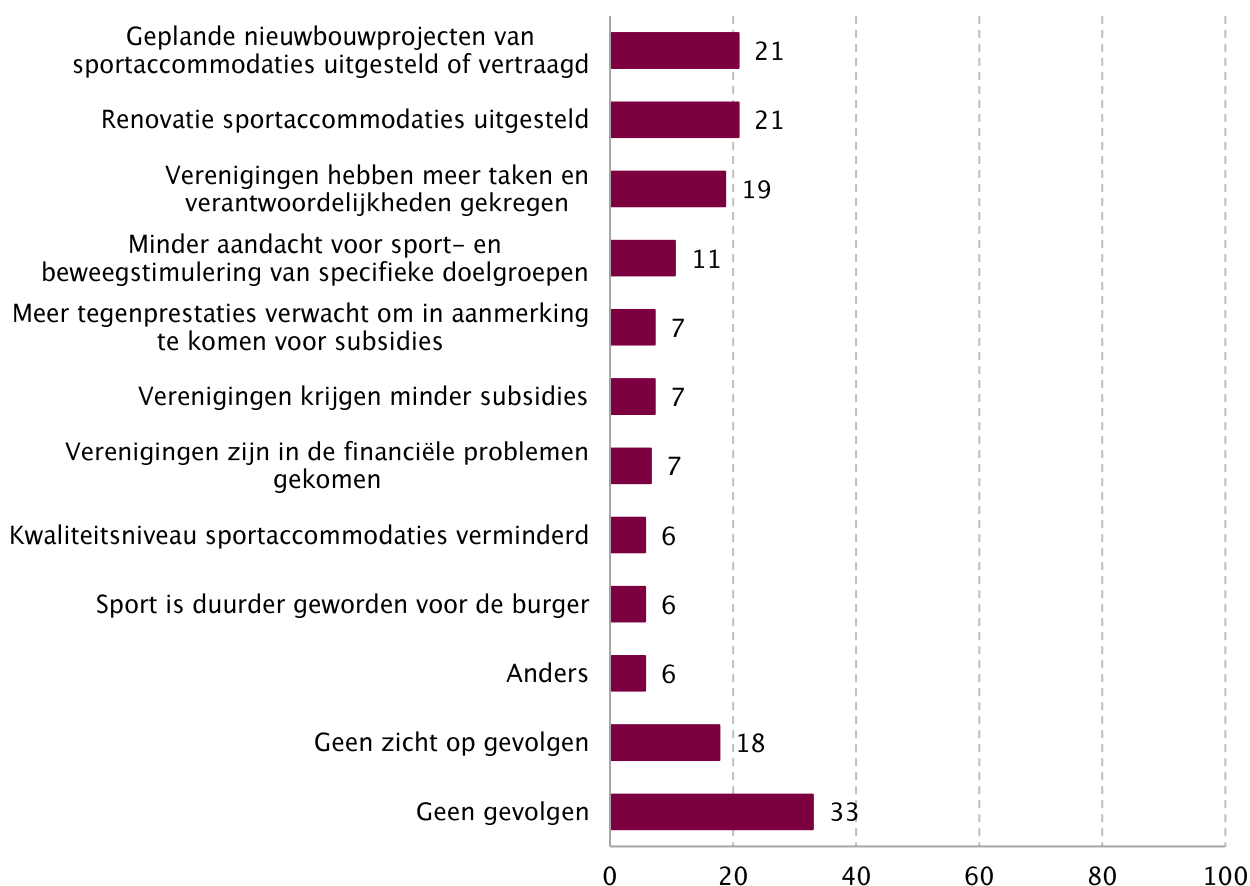
Bezuinigingen

Slechts enkele gemeenten gaven aan te hebben bezuinigd op de verschillende beleidsthema's. De achterliggende redenen voor deze bezuinigingen lopen sterk uiteen en verschillen tussen de beleidsthema's (niet in figuur). Redenen die worden genoemd houden enerzijds verband met de coronacrisis, zoals andere beleidsthema's die voorrang kregen, aanpassingen in het sportbeleid als gevolg van de coronacrisis of tekorten op andere beleidsterreinen. Anderzijds zijn er gemeenten waarvoor de reden lag in aanpassingen in het sportbeleid die niet aan de coronacrisis gerelateerd zijn.

Een derde van de gemeenten die eerder hebben aangegeven op één of meerdere sportbeleidsthema's te hebben bezuinigd, geeft aan dat de bezuinigingen geen gevolgen hebben gehad voor de sport in de

gemeente (figuur 2.3). Eén op de vijf gemeenten (18%) die hebben bezuinigd, geeft aan geen zicht te hebben op de gevolgen van de bezuinigingen. Uitstel of vertraging van geplande nieuwbouwprojecten van sportaccommodaties (21%) en uitstel van de renovatie van sportaccommodaties (21%) zijn het vaakst genoemd als gevolg van de bezuinigingen voor sport in de gemeente. Verder geeft bijna één op de vijf bezuinigende gemeenten (19%) aan dat verenigingen door de bezuinigingen meer taken en verantwoordelijkheden hebben gekregen.

Figuur 2.3 Gevolgen bezuinigingen voor sport in de gemeente in 2020 (in procenten van gemeenten die hebben bezuinigd in 2020, n=18)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021–januari 2022.

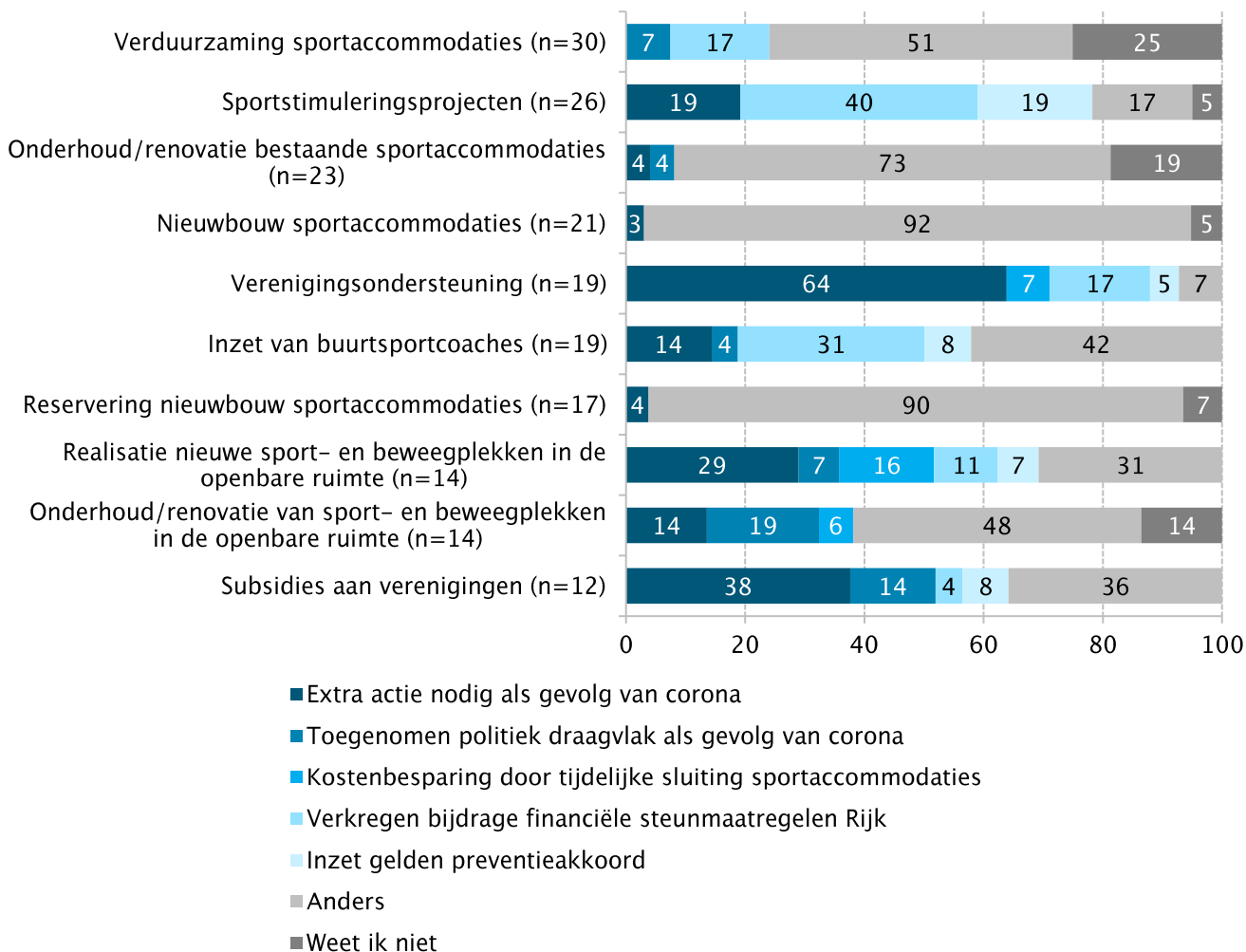
Meer geld uitgegeven

In figuur 2.4 worden de tien beleidsthema's weergegeven waarop gemeenten het vaakst hebben aangegeven meer geld te hebben besteed in 2020, met de belangrijkste reden hiervoor. Investerings met gevolgen voor verenigingen ('verenigingsondersteuning' en 'subsidies aan verenigingen') werden volgens de gemeenteambtenaren sport het vaakst gedaan omdat er door de coronacrisis extra actie nodig was op deze thema's. In 'sportstimuleringsprojecten' en de 'inzet van buurtsportcoaches' werd vaak geïnvesteerd vanwege de bijdrage vanuit de financiële steunmaatregelen van het Rijk die gemeenten konden ontvangen. Ook toegenomen politiek draagvlak of de inzet van gelden vanuit het preventieakkoord werden door enkele gemeenten genoemd als reden om meer geld uit te geven aan deze thema's.

Verder valt op dat veel gemeenten de optie 'anders' hebben aangegeven, met name op thema's gerelateerd aan sportvoorzieningen, zoals onderhoud, renovatie, verduurzaming en nieuwbouw van sportaccommodaties en sport- en beweegplekken in de openbare ruimte. Wat deze andere reden inhoudt loopt sterk uiteen tussen gemeenten. Zo geeft een aantal gemeenten aan dat er sprake is geweest van

beleidswijzigingen of -ontwikkelingen (los van corona) gedurende het jaar die hebben gezorgd voor verhoogde uitgaven (niet in figuur). Verder had een aantal gemeenten onderhoud of nieuwbouw al op de planning staan. Daarnaast moest er in enkele gevallen extra onderhoud gepleegd worden aan sportvoorzieningen of vroegen geplande werkzaamheden om grotere investeringen dan gepland.

Figuur 2.4 Belangrijkste redenen van gemeenten om in 2020 meer geld uit te geven aan de tien beleidsthema's waaraan het vaakst meer geld is uitgegeven (in procenten van gemeenten die hieraan meer geld hebben uitgegeven in 2020)

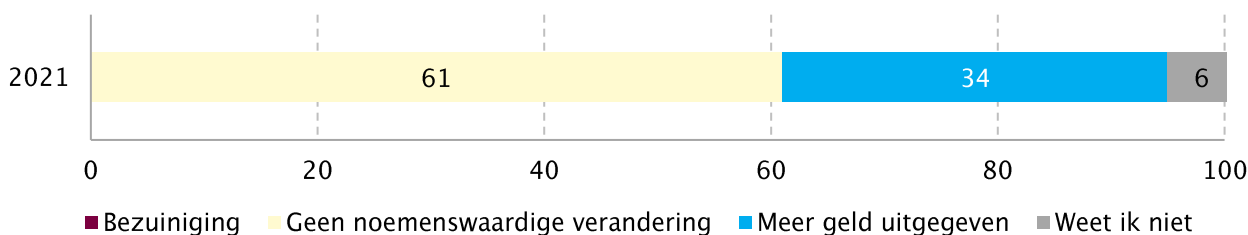
Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021-januari 2022.

2.2 Ontwikkeling uitgaven 2021

Totale sportuitgaven gemeenten

Net als voor 2020 geeft het merendeel van de gemeenten aan in 2021 geen noemenswaardige verandering te zien in de totale gemeentelijke uitgaven aan sport (61%; figuur 2.5). In tegenstelling tot 2020 geeft echter geen enkele gemeente aan in 2021 op totaalniveau te hebben bezuinigd op sport. Het aandeel gemeenten dat heeft aangegeven meer geld te hebben uitgegeven aan sport, is voor 2021 (34%; figuur 2.5) hoger dan voor 2020 (25%; figuur 2.1). Aangezien geen enkele gemeente heeft bezuinigd, zijn ook in 2021 de gemeentelijke sportuitgaven op totaalniveau dus gestegen.

Figuur 2.5 Ontwikkeling in de totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2021 (in procenten van alle gemeenten, n=91)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021–januari 2022.

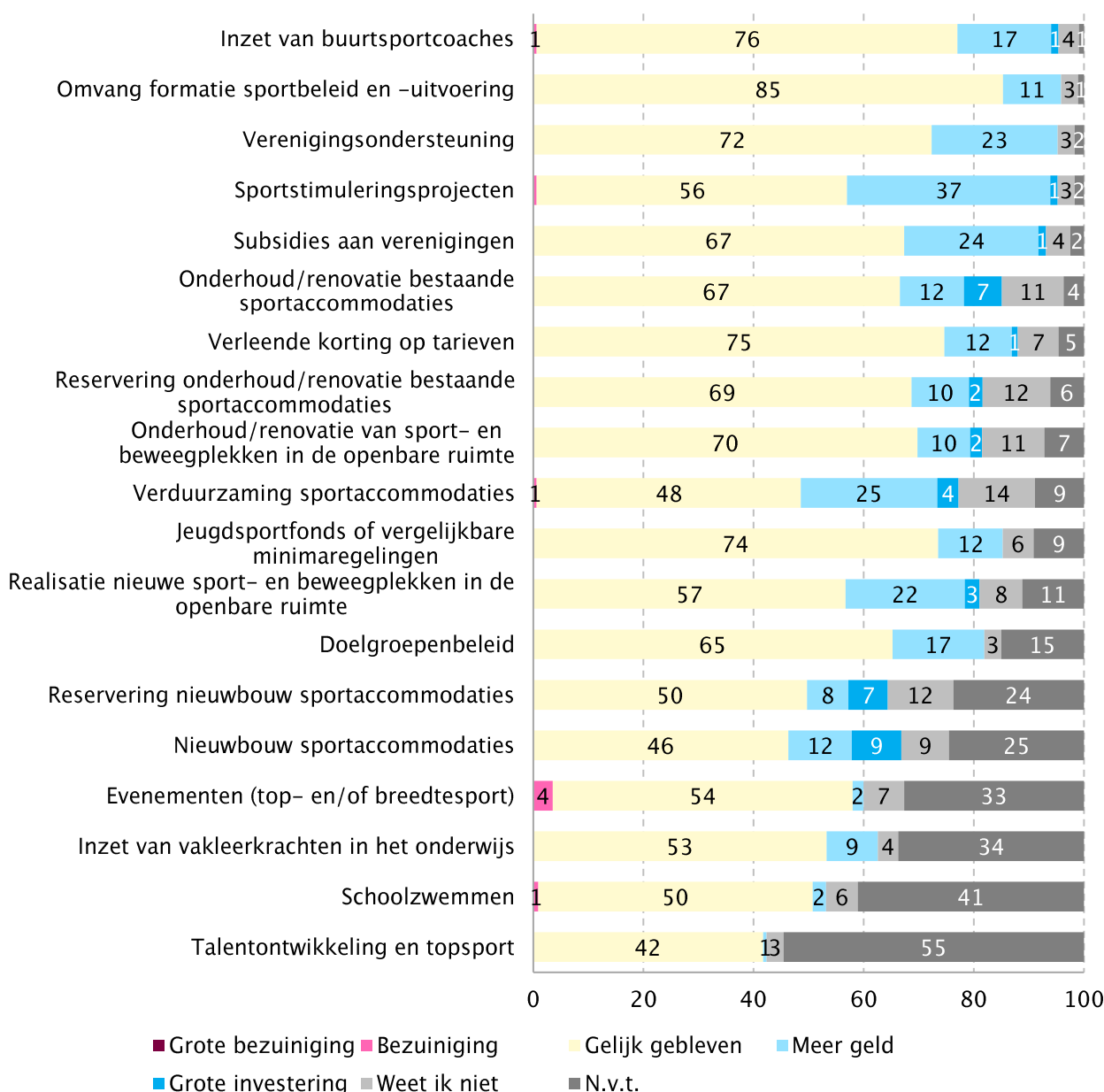
Ook in 2021 lag het aandeel gemeenten dat meer geld uitgaf aan sport hoger in de grootste gemeenten (75.000 inwoners of meer) dan in de kleinere (niet in figuur). Ten opzichte van 2020 zijn de verschillen tussen de groepen gemeenten in 2021 wel minder groot.

Beleidsthema's

Ook per beleidsthema's komen gemeentelijke bezuinigingen in 2021 niet of nauwelijks voor. Een enkele gemeente gaf een bezuiniging aan op de beleidsthema's 'evenementen (top- en/of breedtesport)', 'sportstimuleringsprojecten', 'schoolzwemmen', 'verduurzaming sportaccommodaties' en 'inzet van buurtsportcoaches' (figuur 2.6). Ten opzichte van 2020 zijn dit een stuk minder thema's. Daarnaast ligt het aandeel gemeenten dat bezuinigt op deze thema's lager dan in 2020.

Net als in 2020 hebben gemeenten in 2021 voornamelijk meer geld uitgegeven aan 'sportstimuleringsprojecten' (37%) en 'verduurzaming sportaccommodaties' (29%). Het aandeel gemeenten dat aangeeft meer geld te hebben besteed aan 'talentontwikkeling en topsport', 'evenementen (top- en/breedtesport)' en 'schoolzwemmen' is het kleinst. In 2020 waren dit ook de thema's waarop de minste gemeenten aangaven te hebben geïnvesteerd.

Figuur 2.6 Ontwikkeling totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2021 per beleidsthema's (in procenten van alle gemeenten, n=91)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021-januari 2022.

Achtergrond budgetwijzigingen beleidsthema's

Bezuinigingen

De redenen die gemeenten hebben gegeven voor de bezuinigingen op een beleidsthema in 2021 lopen uiteen. Daarnaast komen de bezuinigingen op beleidsthema's in 2021 slechts in enkele gemeenten voor, waardoor geen duidelijke lijn te achterhalen is in eventuele redenen om te bezuinigen op bepaalde beleidsthema's. Hetzelfde geldt voor de gevolgen van de bezuinigingen.

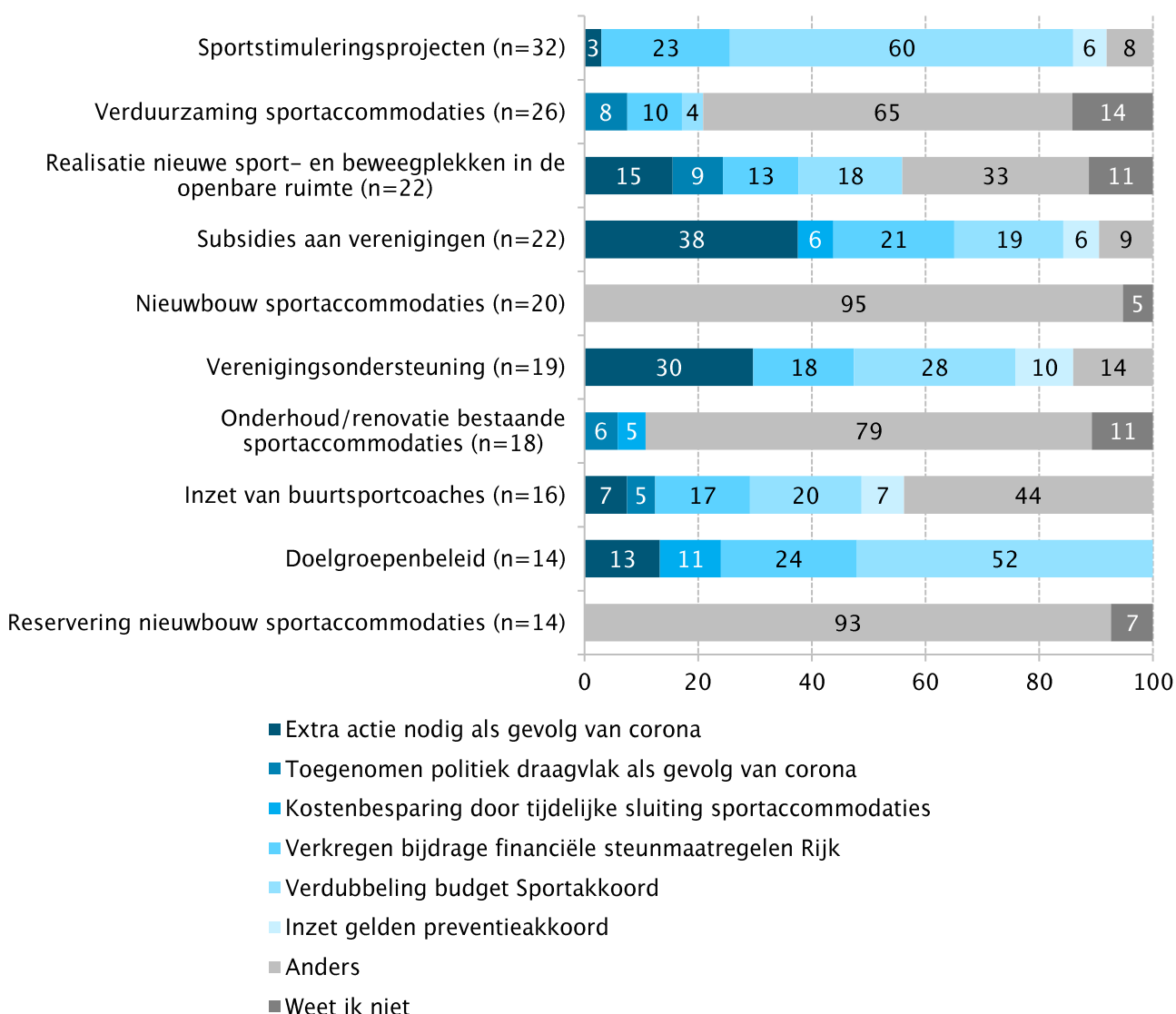
Meer geld uitgegeven

In figuur 2.7 worden de tien beleidsthema's weergegeven waarop gemeenten het vaakst hebben aangegeven meer geld te hebben besteed in 2021, met de belangrijkste reden hiervoor. Het merendeel van de gemeenten geeft aan dat de verdubbeling van het budget van het sportakkoord de reden is voor de

investering in ‘sportstimuleringsprojecten’ (60%) en ‘doelgroepenbeleid’ (52%). Investerings in ‘subsidies aan verenigingen’ en ‘verenigingsondersteuning’ lijken voornamelijk nog te komen uit de extra actie die nodig was vanwege de coronacrisis (respectievelijk 38% en 30%).

Verder geeft wederom het merendeel van de gemeenten aan dat investeringen op het terrein van sportaccommodaties in 2021 meestal om een andere reden tot stand kwamen. Net als in 2020 lopen deze andere redenen sterk uiteen en staan deze grotendeels los van de coronacrisis. In een aantal gevallen stond onderhoud of nieuwbouw van sportvoorzieningen al voor 2021 op de planning (niet in figuur). In enkele gevallen werden deze werkzaamheden gedaan om achterstallig onderhoud te plegen of verouderde sportvoorzieningen op te knappen. Daarnaast vonden ook in 2021 in enkele gemeenten beleidswijzigingen of -ontwikkelingen plaats die zorgden voor extra investeringen.

Figuur 2.7 Belangrijkste reden van gemeenten om in 2021 meer geld uit te geven aan de tien beleidsthema's waarin het vaakst meer is geïnvesteerd (in procenten van gemeenten die hieraan meer geld hebben uitgegeven in 2021)

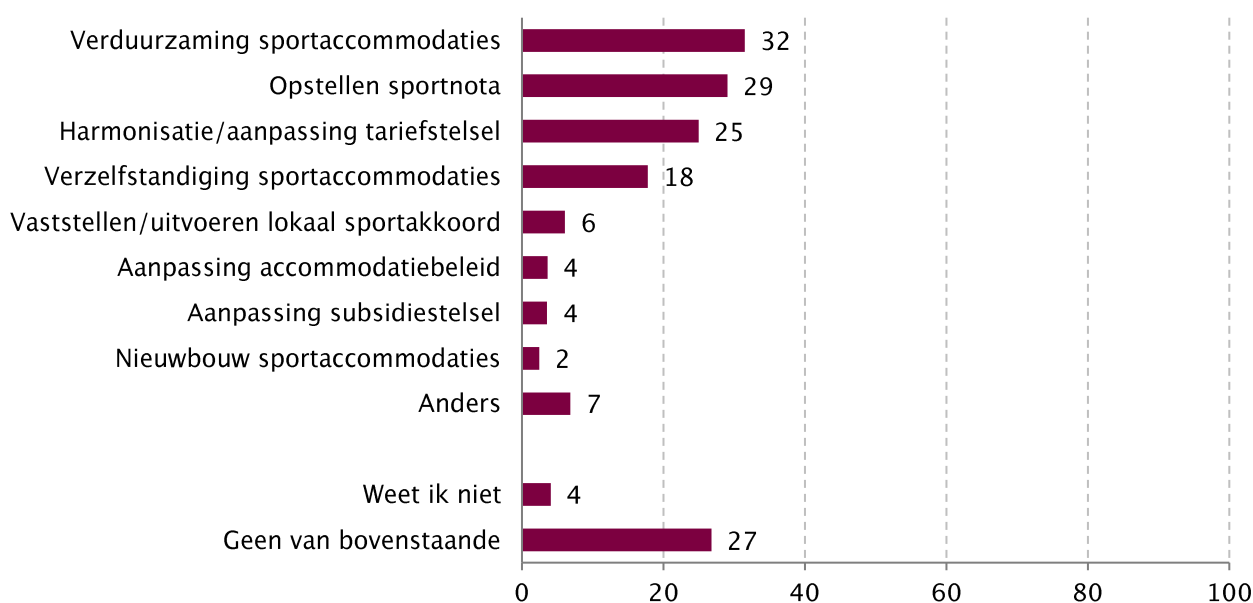
Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021–januari 2022.

2.3 Geplande beleidstrajecten

Naast budgettaire wijzigingen in het sportbeleid kan de coronacrisis ook gevolgen hebben voor geplande beleidstrajecten. Deze trajecten werden (deels) voorafgaand aan de coronacrisis gepland, maar zijn mogelijk naar achteren geschoven doordat andere aspecten binnen het sportbeleid voorrang kregen vanwege de coronacrisis, bijvoorbeeld de financiële ondersteuning van sportverenigingen. Daarnaast kan het zijn dat de beleidstrajecten niet op het goede moment zouden komen gezien de gevolgen van de coronacrisis. Als een gemeente financieel moet bijspringen om een sportvereniging overeind te houden, ligt het bijvoorbeeld niet voor de hand om een geplande huurverhoging door te voeren.

In de periode 2020 tot en met 2021 stonden de nodige beleidstrajecten gepland. Het ging hierbij met name om de verduurzaming van sportaccommodaties (32%; figuur 2.8), het opstellen van een (nieuwe) sportnota (29%), het harmoniseren en/of aanpassen van het tariefstelsel (25%) en de verzelfstandiging van sportaccommodaties (18%). Enkele gemeenten hadden daarnaast beleidstrajecten zoals het vaststellen van een lokaal sportakkoord, aanpassingen in het accommodatiebeleid en/of het subsidiestelsel of nieuwbouw van sportaccommodaties op de planning staan. In ruim een kwart van de gemeenten (27%) stond geen van de genoemde beleidstrajecten op de planning voor de periode 2020 tot en met 2021.

Figuur 2.8 Geplande beleidstrajecten binnen de gemeente voor de periode 2020–2021 (in procenten van alle gemeenten, n=91)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021–januari 2022.

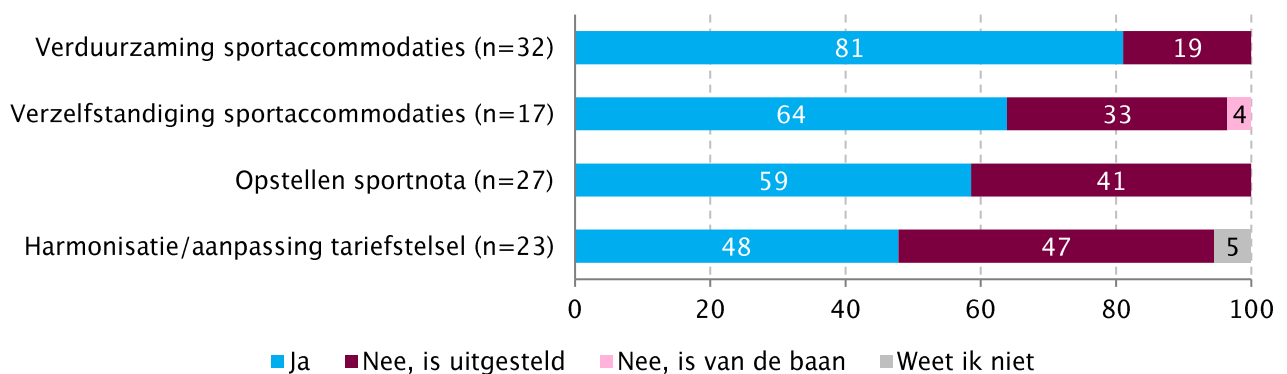
De meeste beleidstrajecten die voor de periode 2020 tot en met 2021 op de planning stonden hebben ook daadwerkelijk plaatsgevonden in deze periode en dus geen vertraging opgelopen door de coronacrisis (figuur 2.9).¹ Dit geldt met name voor gemeenten die de verduurzaming van sportaccommodaties op de planning hadden staan: 81 procent van deze gemeenten gaf aan dat de verduurzaming heeft plaatsgevonden. Voor de verzelfstandiging van sportaccommodaties was dit van toepassing op twee derde

¹ De beleidstrajecten die slechts door enkele gemeenten zijn genoemd, zoals het vaststellen van een lokaal sportakkoord, zijn vanwege het aantal observaties niet weergegeven in figuur 2.9. Het algemene beeld dat de beleidstrajecten grotendeels daadwerkelijk hebben plaatsgevonden lijkt echter ook op deze beleidstrajecten van toepassing te zijn.

van de gemeenten (64%) die dit hadden gepland en voor het opstellen van een sportnota op bijna 60 procent van de gemeenten (59%) met dergelijke plannen.

Aanpassingen in het tariefstelsel werden in minder gevallen daadwerkelijk doorgevoerd. In ongeveer de helft van de gemeenten (48%) werden deze aanpassingen volgens planning doorgevoerd, maar een vergelijkbaar percentage gemeenten was genooddaakt deze aanpassingen uit te stellen. Overigens zijn de beleidstrajecten die niet konden plaatsvinden in 2020 of 2021 nagenoeg altijd uitgesteld en dus niet definitief van de baan. In slechts een enkel geval is het beleidstraject inmiddels wel van de baan, waarbij het specifiek ging om de verzelfstandiging van sportaccommodaties.

Figuur 2.9 Heeft het geplande beleidstraject (2020–2021) daadwerkelijk plaatsgevonden? (in procenten van de gemeenten die het betreffende beleidstraject op de planning hadden staan)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021–januari 2022.

Over het algemeen geven sportambtenaren uit gemeenten waarin beleidstrajecten zijn uitgesteld aan dat het uitstellen van deze trajecten geen noemenswaardige consequenties heeft gehad voor sport in de gemeente (niet in figuur). Het zorgt in veel gevallen voor vertraging bij het doorvoeren van verandering. In de tussentijd blijft de oude situatie gewoon van kracht. In de meeste gevallen lijkt dit geen problemen op te leveren. Wel geven enkele sportambtenaren aan dat door het uitstellen van een aanpassing van het tariefstelsel de huidige scheve situatie in stand blijft. Hierdoor blijven bijvoorbeeld de tarieven niet uniform voor de verschillende gebruikers of sportaccommodaties.

3. Verwachte ontwikkeling sportuitgaven 2022

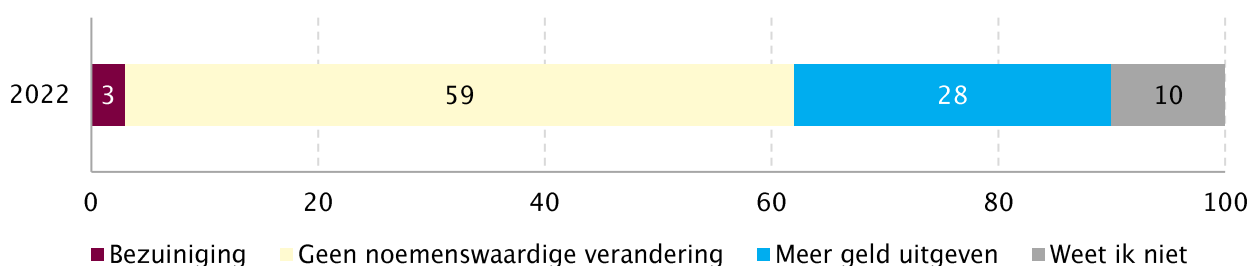
In dit hoofdstuk gaan we in op de verwachte ontwikkelingen in de gemeentelijke sportuitgaven voor 2022 volgens de sportambtenaar. Daarbij kijken we eerst naar de verwachte ontwikkeling van de sportuitgaven op totaalniveau en daarna per beleidsthema.

Totale sportuitgaven gemeenten

Het merendeel van de gemeenten verwacht, net zoals over 2020 en 2021, geen noemenswaardige verandering in de totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2022 (59%; figuur 3.1). Ruim een kwart (28%) verwacht dat er meer geld uitgegeven gaat worden aan sport. Dit is lager dan het aandeel gemeenten dat over 2021 heeft aangegeven op totaalniveau meer te hebben uitgegeven aan sport, maar hoger dan het aandeel in 2020. Het aandeel gemeenten dat verwacht dat er in 2022 gaat worden bezuinigd op de totale uitgaven aan sport is zeer klein (3%).

Net als in de voorgaande twee jaren verwachten gemeenten met een inwoneraantal van 75.000 of meer relatief vaker een toename in de gemeentelijke uitgaven aan sport in 2022 dan de kleinere gemeenten (niet in figuur). Dit is ook de groep waarbinnen geen enkele gemeente een bezuiniging op sport verwacht in 2022.

Figuur 3.1 Verwachte ontwikkeling in de totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2022 (in procenten van alle gemeenten, n=91)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021–januari 2022.

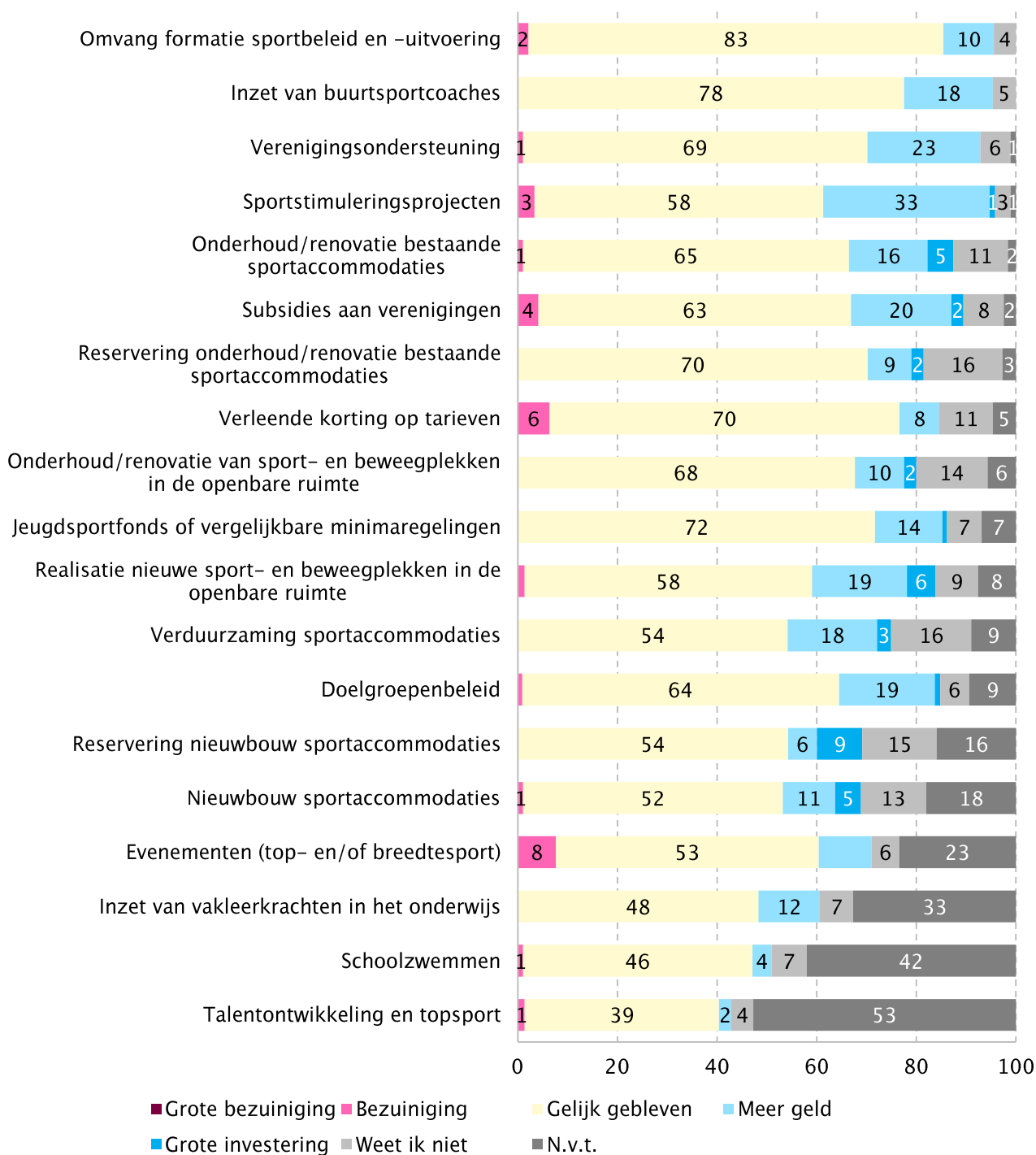
Aan de sportambtenaren van de gemeenten is voorgelegd waarom ze verwachten dat er meer geld beschikbaar is en uitgegeven gaat worden dan in 2021. Een groot deel geeft aan dat middelen/financiering van het Rijk ingezet gaan worden in 2022, waarbij het gaat om extra gelden of resterend budget vanuit het sportakkoord en preventieakkoord, maar ook om de steunmaatregelen vanwege corona (niet in figuur). Ook wordt aangegeven dat gemeenten verwachten meer geld te gaan uitgegeven omdat (voornamelijk gepland) onderhoud en renovatie gepleegd moet worden aan bestaande sportaccommodaties en geïnvesteerd moet worden in de nieuwbouw van sportaccommodaties. Tot slot geven enkele gemeenten aan dat nieuw beleid, met de daarbij vastgestelde doelen en ambities, vraagt om een (extra) investering in de sport.

Beleidsthema's

Ten opzichte van 2021 verwacht de sportambtenaar in 2022 op meer sportbeleidsthema's een bezuiniging. Desondanks verwachten gemeenten niet op alle beleidsthema's een bezuiniging en blijft het aandeel gemeenten dat een bezuiniging verwacht per beleidsthema laag (figuur 3.2). Op de thema's 'evenementen' en 'verleende korting op tarieven' verwacht het grootste aandeel gemeenten te gaan bezuinigen. In 2020 en 2021 werd 'evenementen' ook het vaakst aangegeven als bezuinigingspost.

Net als in de eerdere jaren verwachten de meeste gemeenten in 2022 meer geld uit te geven aan 'sportstimuleringsprojecten' (34%), gevolgd door 'de realisatie van nieuwe sport- en beweegplekken in de openbare ruimte' (25%). Het aandeel gemeenten dat verwacht te investeren in 'talentontwikkeling en topsport' en 'schoolzwemmen' is het kleinst. In 2021 waren dit ook de thema's waarop de minste gemeenten hebben geïnvesteerd, maar toen was ook het aandeel gemeenten dat op het gebied van 'evenementen' had geïnvesteerd een stuk kleiner.

Figuur 3.2 Verwachte ontwikkeling totale gemeentelijke uitgaven aan sport in 2022 per beleidsthema (in procenten van alle gemeenten, n=91)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, december 2021-januari 2022.

4. Beschouwing

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat de coronacrisis een grote impact heeft (gehad) op de sportsector en dat gemeenten zorgen hebben over de effecten van de coronacrisis op het gemeentelijke sportbeleid. De mogelijkheid bestond dat in de afgelopen jaren, mede door de coronacrisis, bezuinigd moest worden op (bepaalde beleidsthema's) sport of dat in de aankomende periode bezuinigingen doorgevoerd gaan worden.

Om een beeld te krijgen van de (langetermijn)gevolgen van de coronacrisis voor het sportbeleid is een vragenlijst uitgezet via het gemeentepanel van VSG. Op basis van deze vragenlijst is in dit rapport de ontwikkeling van de gemeentelijke uitgaven aan sport (per beleidsthema) in 2020 en 2021 volgens de sportambtenaar uiteengezet en zijn eventuele redenen voor en gevolgen van deze ontwikkeling in kaart gebracht. Vervolgens is een indicatie gegeven van de verwachte ontwikkeling in de sportuitgaven in 2022. De gepresenteerde resultaten geven de ervaringen en verwachtingen van de lokale sportambtenaar weer.

Ontwikkelingen in de 'coronajaren' 2020 en 2021

In 2020 en 2021, de jaren waarin de coronacrisis op volle toeren draaide, is de sport grotendeels gespaard gebleven van gemeentelijke bezuinigingen. Uit de Monitor sportuitgaven gemeenten 2020 kwam eerder al naar voren dat uit registratiecijfers bleek dat de (netto-)uitgaven van gemeenten aan sport juist zijn gestegen (Van Eldert & Beekman, 2021). De resultaten uit het voorliggende onderzoek onderschrijven deze conclusie: slechts een enkele gemeente geeft aan te hebben bezuinigd in 2020, terwijl een relatief groter aandeel juist meer geld heeft uitgegeven aan sport. Vervolgens heeft in 2021 in geen enkele gemeente een bezuiniging op totaalniveau plaatsgevonden. Overigens geeft in beide jaren het merendeel van de gemeenten aan dat de totale sportuitgaven ongeveer gelijk zijn gebleven. Een toename van de gemeentelijke sportuitgaven kwam dus lang niet in alle gemeenten voor.

Als er al werd bezuinigd in 2020 en 2021, was dit voornamelijk op het beleidsthema evenementen. Dat is ook het thema waarop het aandeel gemeenten dat meer geld uitgaf het laagst lag. Geheel verrassend is dit natuurlijk niet, aangezien de meeste sportevenementen niet of slechts in afgeslankte vorm hebben kunnen plaatsvinden vanwege de geldende coronamaatregelen. Na de eerste lockdown was dit beleidsthema ook al het voornaamste punt van zorg volgens gemeenten (Heijnen & Hoekman, 2020).

De beleidsthema's waaraan meer is uitgegeven kwamen tussen 2020 en 2021 grotendeels overeen. In beide jaren ging het vaakst meer geld naar sportstimuleringsprojecten. Grotendeels ging het hier om verkregen middelen vanuit steunmaatregelen van het Rijk en de ophoging van de beschikbaar gestelde budgetten voor het Sportakkoord. Deze Rijksregelingen hebben het voor gemeenten mogelijk gemaakt zich meer te richten op sportstimuleringsprojecten en doelgroepenbeleid. Daarnaast komen in 2020 en 2021 enkele beleidsthema's naar voren die te maken hebben met investeringen in sportvoorzieningen. Zo werd vaak meer geld uitgegeven aan verduurzaming, onderhoud, renovatie en realisatie van sportaccommodaties of sport- en beweegplekken in de openbare ruimte. Deze extra investeringen bleken in veel gevallen echter geen direct gevolg van de coronacrisis, maar waren bijvoorbeeld al voorzien in eerder opgestelde voorzieningennota's of opgepakt als onderdeel van de verduurzamingsopgave. Verder is te zien dat gemeenten meer ondersteuning hebben geboden aan sportverenigingen en financieel zijn bijgesprongen voor verenigingen om ze organisatorisch en financieel goed door de coronacrisis te leiden.

Het algehele beeld van de ontwikkeling in de coronajaren is hiermee vrij positief. Wanneer we echter specifiek inzoomen op de mate waarin geplande beleidstrajecten in deze jaren zijn uitgevoerd zoals voorzien, zien we duidelijk dat er ook negatieve gevolgen zijn. Deze zitten met name in het uitstellen van geplande beleidstrajecten. In ongeveer de helft van de gemeenten waar een harmonisatie of aanpassing van het tariefstelsel was voorzien in 2020 of 2021, is deze vooralsnog uitgesteld. In mindere mate doet dit

uitstel zich voor bij verduurzaming van sportaccommodaties (19% van de gemeenten waar een beleidstraject gepland was op verduurzaming sportaccommodaties), maar desalniettemin kan dit gevolgen hebben voor de mate waarin gemeenten erin slagen te voldoen aan de doelstellingen uit de Routekaart Verduurzaming Sport. Meer algemeen is het bij de uitgestelde beleidstrajecten de vraag wanneer ze worden uitgevoerd en of de hiervoor in veel gevallen benodigde extra financiële middelen op dat moment ook beschikbaar zijn. Wanneer deze beleidstrajecten in 2022 moeten worden uitgevoerd, impliceert dat te verwachten hogere sportuitgaven in 2022.

Verwachtingen voor 2022

De sportambtenaren zijn positief gestemd over de sportuitgaven in 2022. Slechts een enkele gemeente verwacht in 2022 te bezuinigen. Het merendeel denkt dat er geen noemenswaardige verandering zal plaatsvinden. Ruim een kwart van de gemeenten verwacht meer geld uit te geven aan sport. Dit biedt mogelijk deels een de ruimte die nodig is om de uitgestelde beleidstrajecten uit te voeren in 2022.

Inzoomend op de beleidsthema's blijken bij een deel van de gemeenten extra uitgaven aan (nieuwe) sportaccommodaties te worden voorzien. Daarnaast worden extra uitgaven verwacht aan sportstimulering en verenigingsondersteuning. Dit past in het beeld van de afgelopen jaren en sluit aan op de toegenomen aandacht voor sport- en beweegdeelname vanwege toegenomen achterstanden tijdens de coronacrisis. Verwachte bezuinigingen zien we het vaakst op het beleidsthema evenementen. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat in 2022, in tegenstelling tot voorgaande jaren, een groter deel van de gemeenten aangeeft hier extra geld aan te gaan uitgeven. Hiermee lijkt een deel van de gemeenten dit thema te omarmen en in te gaan zetten op sportevenementen nu die weer (onder voorwaarden) zijn toegestaan.

Tot slot

Al met al lijken de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke sportbegroting op de korte termijn dus mee te vallen. Er waren zorgen over bezuinigingen op sport, maar gemeenten lijken juist meer geld uit te geven aan sport. Dit geldt zowel voor de coronajaren 2020 en 2021 als voor de verwachtingen voor het huidige kalenderjaar 2022. Daarbij valt overigens ook op dat het, als er bezuinigd wordt op een bepaald beleidsthema, volgens de sportambtenaren nooit gaat om een grote bezuiniging, terwijl grote investeringen wel voorkomen.

Toch geven deze resultaten nog geen zekerheid over de toekomst. Vanwege corona zijn een deel van de geplande beleidstrajecten uitgesteld en moeten die nu in 2022 of daaropvolgende jaren worden uitgevoerd. Verder heeft de sport financiële ondersteuning nodig gehad van het Rijk om de coronacrisis door te komen. Een deel van de extra uitgaven van gemeenten zijn een direct gevolg van financiële regelingen vanuit het Rijk. Daarnaast hebben gemeenten op alle beleidsafdelingen meer geld moeten uitgeven (Van Eldert & Beekman, 2021).

Het is de vraag hoe deze extra uitgaven doorwerken in de komende jaren. Het is niet ondenkbaar dat bezuinigingen in de toekomst nodig zijn om de gemeentefinanciën in balans te brengen. Het blijft daarom van belang om de langetermijngevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke sportbegroting te volgen. Op de korte termijn lijkt het gemeentelijke sportbeleid in ieder geval aardig door de coronacrisis heen gekomen te zijn.

Literatuurlijst

Heijnen, E., & Hoekman, R. (2020). *Gevolgen van de coronacrisis voor het gemeentelijk sportbeleid. Stand van zaken begin juli 2020*. Mulier Instituut.

Hoekman, R., Ruikes, D., Schots, M., Van der Meijde, L., & Geurink, N. (2021). *Jaarrapport Duurzame Sportinfrastructuur 2021*. Mulier Instituut.

Hoogendam, A., Ruikes, D., & Hoekman, R. (2021). *Monitor Lokaal Sportbeleid 2020. De gemeente als coproductent*. Mulier Instituut.

Pulles, I., Van Eldert, P., Nafzger, P., & Van der Poel, H. (Reds.) (2021). *Monitor Sport en corona III: de gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector*. Mulier Instituut.

Pulles, I., Van Eldert, P., & Van der Poel, H. (Reds.) (2021). *Monitor Sport en corona IV: de gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector*. Mulier Instituut.

Van Eldert, P., & Beekman, T. (2021). *Monitor sportuitgaven gemeenten 2020. Gemeentelijke uitgaven aan sport in 2020 en verdieping op specifieke vraagstukken*. Mulier Instituut.

